

Guía Docente

Datos Identificativos					2015/16
Asignatura (*)	Rehabilitación do Espazo Sagrado		Código	630467123	
Titulación	Mestrado Universitario en Rehabilitación Arquitectónica				
Descritores					
Ciclo	Período	Curso	Tipo	Créditos	
Mestrado Oficial	1º cuatrimestre	Primeiro	Optativa	3	
Idioma	Castelán				
Modalidade docente	Presencial				
Prerrequisitos					
Departamento	Construcións Arquitectónicas				
Coordinación	Fernandez Cobian, Esteban	Correo electrónico	esteban.fcobian@udc.es		
Profesorado	Fernandez Cobian, Esteban	Correo electrónico	esteban.fcobian@udc.es		
Web	https://moodle.udc.es/course/view.php?id=28150&lang=es				
Descrición xeral	<p>Este curso pretende introducir ó alumno na problemática do espazo sagrado.</p> <p>A nosa cultura occidental fonde as súas raíces no cristianismo. En España, o 80% do patrimonio histórico é de titularidade eclesiástica, e as probabilidades de intervir neste tipo de edificios son altas.</p> <p>Por eso, é importante distinguir con precisión os conceptos fundamentais destes programas, así como os distintos enfoques dende os que se pode intervir: o teolóxico-conceptual, o litúrxico-funcional, o pedagóxico-pastoral, o xurídico-legal e, por suposto, o estrictamente arquitectónico.</p> <p>Neste curso estúdase a terminoloxía específica dos espazos de culto cristiáns. Se facilita a bibliografía esencial que existe sobre o tema. E se explica a obra e o pensamento dos principais arquitectos que traballaron o programa sacro durante o século XX, tanto mediante recorridos históricos xerais como con casos concretos.</p>				

Competencias / Resultados do título

Código	Competencias / Resultados do título
A1	Capacidade para a intervención no Patrimonio edificado: aptitude ou capacidade para intervir no patrimonio edificado, en edificios con valor histórico, coordinar estudos históricos sobre eles, elaborar os seus plans directores de conservación e redactar e executar proxectos de restauración e rehabilitación.
A2	Protección do Patrimonio edificado: aptitude ou capacidade para realizar tarefas de catalogación monumental, definir medidas de protección de edificios e conxuntos históricos e redactar plans de delimitación e conservación deles.
A3	Conservación da obra pesada: aptitude ou capacidade para analizar, controlar a calidade, definir condicións de mantemento e reparar as estruturas de edificación, e as cimentacións.
A4	Aptitude ou capacidade para analizar, controlar a calidade, definir as condicións de mantemento das instalacións da edificación.
A5	Conservación de obra grosa e acabada: aptitude ou capacidade para analizar, controlar a calidade e definir as condicións, mantemento e medidas de intervención nos sistemas de divisións interiores, carpintería e demais obra acabada de interior, así como nos cerramentos, cubertas, etc.
A6	Crítica arquitectónica: aptitude ou capacidade para analizar o patrimonio edificado e para explicar os precedentes formais.
B1	Posuír e comprender coñecementos que aporten unha base ou oportunidade de seren orixinais no desenvolvemento e/ou aplicación de ideas, a miúdo nun contexto de investigación
B2	Que os estudantes saiban aplicar os coñecementos adquiridos e a súa capacidade de resolución de problemas en contornas novas ou pouco coñecidas dentro de contextos máis amplos (ou multidisciplinares) relacionados coa súa área de estudo.
B3	Que os estudantes sexan capaces de integrar coñecementos e enfrontarse á complexidade de formular xuízos a partires dunha información que, sendo incompleta ou limitada, inclúa reflexións sobre as responsabilidades sociais e éticas vencelladas á aplicación dos seus coñecementos e xuízos.
B6	Capacidade de organización e planificación
B8	Capacidade de xestión de información
C2	Traballo en colaboración con responsabilidades compartidas
C3	Habilidade gráfica xeral

C4	Imaxinación e creatividade
C5	Visión espacial
C6	Comprensión numérica
C7	Intuición mecánica
C8	Sensibilidade estética
C9	Habilidade manual
C10	Cultura histórica

Resultados da aprendizaxe			
Resultados de aprendizaxe		Competencias / Resultados do título	
Primera	AP1	BP1	CM1
	AP2	BP2	CM2
	AP3	BP3	CM3
	AP4	BP6	CM4
	AP5	BP8	CM5
	AP6		CM6
			CM7
			CM8
			CM9

Contidos	
Temas	Subtemas
1. A rehabilitación, o espazo e o sagrado	--
2. Conceptos básicos en arquitectura relixiosa	--
3. A arquitectura relixiosa: os tipos	--
4. A arquitectura relixiosa do século XX en España	--
5. Variables ambientais na rehabilitación do espazo sagrado	--
6. Intervencións contemporáneas en espazos de culto	--
7. Caso de estudo 1. Igrexa parroquial da Santa Cruz, Santa Cruz de Oleiros (A Coruña). Miguel Fisac, 1967/69	--
8. Caso de estudo 2. Variable segundo os anos	--

Planificación				
Metodoloxías / probas	Competencias / Resultados	Horas lectivas (presenciais e virtuais)	Horas traballo autónomo	Horas totais
Lecturas	A1 A4 B1 C2 C10	0	15	15
Traballos tutelados	A3 A6 B2 B6 B8 C3 C4 C5 C6 C7 C8 C9	0	28	28
Presentación oral	B3	3	0	3
Sesión maxistral	A2 A5	27	0	27
Atención personalizada		2	0	2

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientativo, considerando a heteroxeneidade do alumnado

Metodoloxías	
Metodoloxías	Descrición
Lecturas	Lectura crítica dun libro ou conxunto de artigos relativos ós contidos da materia. Debate posterior co profesor.

Traballos tutelados	Elaboración dun informe relativo á adaptación dunha igrexa ás directrices litúrxicas posteriores ó Concilio Vaticano II. Documentaranse planimétrica e fotograficamente a situación anterior, as obras realizadas, os criterios conceptuais, arquitectónicos e litúrxicos utilizados, e a situación actual. Incluirase, así mesmo, a transcripción dunha conversación sobre o tema co sacerdote ou co arquitecto responsable das obras. O traballo presentárase en formato pdf. Ademais, achegarase todo o material utilizado en soporte dixital (rtf, jpg, pdf, etc.). Antes de entregalo traballo compre corrixilo o menos unha vez.
Presentación oral	Exposición pública do Traballo tutelado.
Sesión maxistral	Exposición de temas relativos á rehabilitación do espazo sagrado no marco da arquitectura contemporánea.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Traballos tutelados Lecturas	Asesoramento persoal do alumno, de modo presencial ou a través do correo electrónico.

Avaliación

Metodoloxías	Competencias / Resultados	Descrición	Cualificación
Traballos tutelados	A3 A6 B2 B6 B8 C3 C4 C5 C6 C7 C8 C9	Valorarase a capacidade investigadora do alumno, así como a súa exposición pública dos resultados da súa investigación.	75
Sesión maxistral	A2 A5	Para superar a materia será necesario asistir, polo menos, ao 80% das Sesións maxistrais.	5
Lecturas	A1 A4 B1 C2 C10	Valorarase a comprensión do texto lido, así como a súa correcta exposición.	20
Outros			

Observacións avaliación

A docencia e a avaliación desta asignatura adaptarase ás especiais condicións pedagóxicas dos alumnos incluídos en programas de mobilidade.

Fontes de información

Bibliografía básica	<ul style="list-style-type: none"> - José Manuel de Aguilar (1967). Casa de oración. Madrid: Movimiento Arte Sacro - Pedro Farnés Scherer (1989). Construir y adaptar las iglesias. Orientaciones doctrinales y sugerencias prácticas sobre el espacio celebrativo, según el espíritu del Concilio Vaticano II. Barcelona: Regina - Jean Hani (2008). El simbolismo del templo cristiano. Palma de Mallorca: Olañeta - Esteban Fernández-Cobián (2005). El espacio sagrado en la arquitectura española contemporánea. Santiago de Compostela: Colegio Oficial de Arquitectos de Galicia - Esteban Fernández-Cobián (coord.) (2009). Arquitecturas de lo sagrado. Memoria y proyecto. A Coruña: Netbiblio <p>Para superar o apartado Lecturas, o alumno poderá ler calquera dos libros indicados nesta lista, ou ben o seguinte Dossier Bibliográfico completo, que se entregará na aula o primeiro día do curso:- Esteban Fernández-Cobián, «Redescubriendo el templo», Arquitectos, 163 (2002): 46-55 (resumen de El espacio sagrado en la arquitectura española contemporánea).- José Luis Fernández del Amo Moreno, «Arquitectura de la liturgia», Alférez, 16 (1948): 4-5.- Juan Miguel Otxotorena Elicegui, «Hormigones y candelabros. Sobre la respuesta de la arquitectura moderna al tema del espacio sacro», en: IDEM (dir.), Capilla Universitaria: concurso de ideas (Pamplona: Universidad de Navarra, 1995): 3-4.- Secretariado Nacional de Liturgia, Directorio litúrgico-pastoral sobre ambientación y arte en el lugar de la celebración. Madrid: PPC, 1987.</p>
Bibliografía complementaria	<ul style="list-style-type: none"> - (1954). Datos esenciales para el proyecto de iglesias. Revista Nacional de Arquitectura, 151/152 (p. 73-82) - Ernst Neufert (2007). Arte de proyectar en arquitectura. Barcelona: Gustavo Gili (p. 521-527)

Recomendacións

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Historia do Patrimonio Rehabilitado /630467102

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Análise e Teoría da Intervención no Patrimonio/630426101

Accións e Estratexias sobre a Arquitectura Moderna/630426103

Materias que continúan o temario

Observacións

--

(*A Guía docente é o documento onde se visualiza a proposta académica da UDC. Este documento é público e non se pode modificar, salvo casos excepcionais baixo a revisión do órgano competente dacordo coa normativa vixente que establece o proceso de elaboración de guías